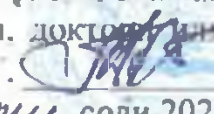

«Тасдик менамоям»

Директори Институти биологии Помияр ба номи
академик Х.Ю. Юсуфбеков, Академияи миллии
илмҳои Тоҷикистон, доктори илмҳои биологӣ,
Абдулназарзода А.Ғ.
« 11 » август соли 2026

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Саидзода Хайриллини Хол дар мавзӯи «Омӯзиши
каротиноидҳои таркиби сабзӣ (*Daucus carota* subsp. *sativus*) дар муқоиса бо
каротиноидҳои таркиби ангат (*Hipporhae rhamnoides* L.)», ки барои
дарёфти дараҷаи илмӣ номзадӣ илмҳои биологӣ аз рӯи ихтисоси
1.5.6. Биохимия

Дар тақризи муассисаи пешбар маъсалаҳои зерин баррасӣ мегардад:
Мазмунҳои таҳқиқоти диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси «биохимия»
мувофиқи қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29.12.2020, №6 III. Соҳаҳои таҳқиқот банди 3, муқарар
намудани таркиби химиявии организмҳои зинда, муайян намудани қонуниятҳои
сохт, миқдор ва табдили равандҳои фаъолияти ҳаётии организмҳо
пайвастагҳои химиявӣ, ки ба материяи зинда умумиянд. Банди 5 таҳлил ва
синтези моддаҳои аз ҷиҳати биологӣ фаъол, ошкор кардани таъсири физиологӣ
онҳо ва имконияти дар тибб ва дигар соҳаҳои ҳоҷагии халқ истифода бурдани
моддаҳои бадаст овардашуда. Банди 6 ҷудо кардани моддаҳо аз маводи биологӣ,
тозакунии ва муайян кардани сохтори онҳо. Омӯзиши нақш ва иштироки
пайвастагҳои сохтори дар обҳои озод, ионҳои ғайриорганикӣ ва органикӣ дар
равандҳои биохимиявӣ муҳим аст.

Мубрами мавзӯи таҳқиқот. Дар дахсолаҳои охир таваҷҷуҳи
муҳаққиқон ба растании шифобахши ангат (*Hipporhae Rhamnoides* L.) ба таври
назаррас афзониш ёфтааст. «... Ангат як доруи ботаникӣ буда, таърихи тӯлонии
истифодаи тиббӣ дар табобати бемориҳои ҳозима дорад. Маълум аст, ки ангат
дорони бисёр хусусиятҳои биологӣ, аз қабили ҳосиятҳои зиддиинфeksiонӣ,
танзимкунандаи флора, иммунорегуляторӣ, муҳофизаткунандаи рӯда ва
зиддисаратон мебошад, ки ҳамчун як табобати табиӣ эҳтимоли барои
бемориҳои ҳозима мебошад. Дар таҷрибаҳои *in vitro* ва *in vivo*, аз хатҳои
ҳуҷайра то моделҳои ҳайвонот ва беморони инсонӣ, ангат таъсири мусбатро ба
нишонаҳои марбут ба бемориҳои ҳозима нишон додааст».

Қисмҳои муҳталифи ангат [*Elaeagnus rhamnoides* (L.) A. Nelson], бахусус
буттамеваҳои он, ки бо номи ангат низ маъруф аст, бо таркиби нодир
моддаҳои биоактивӣ, ба мисли пайвастагҳои фенолӣ, витаминҳо (махсусан
витамини С), кислотаҳои рағани тофта ва фитостеролҳо, аз ҷумла бета
ситостерол хос мебошанд. «...Қисмҳои муҳталифи ангат [*Elaeagnus rhamnoides*

(L.) A. Nelson], бахусус буттамеваҳо, ки бо номи ангат ё ананаси сибирӣ низ маълуманд, бо таркиби беназири пайвастагиҳои биоактивӣ тавсиф мешаванд: пайвастагиҳои фенолӣ, витаминҳо (махсусан витамини C), кислотаҳои рағани сернашуда ва фитостеролҳо, ба монанди бета ситостерол хос мебошад. Ин буттамеваҳо, дар якҷоягӣ бо шарбатҳо, мураббо ва рағанҳои аз онҳо тайёршуда, як қатор таъсири муфиди антиоксидантӣ, зиддиинфлюэнца ва зиддисаратониро доранд». Дар таҳқиқоти нав бо истифодаи технологияи истифодабарии нурҳои ултрабунафш се намуди рағани ангат истехсол шуд: аз ядро, дона ва пӯст. Рағани ядро бо сепаратор ҷудо карда шуд, рағани дона ва пӯст бо фишурдани хунук омода карда шуд, то ки бо гармии паст ва сифати баланд нигоҳ дошта шавад. Таҳлилҳо нишон доданд, ки рағани пӯст бойтарини моддаҳои биологӣ мебошад, аз ҷумла токохроманолҳо, стеролҳо, сквален, каротиноидҳо ва флавоноидҳо.

Натиҷаҳо нишон доданд, ки рағани аз пӯст ҳосилшуда нисбат ба рағанҳои аз мағз ва тухмӣ гирифташуда дорон консентратсияи баландтарини моддаҳои биологӣ фаъол мебошад.

Мубрамияти мавзӯ бо он асоснок карда мешавад, ки ангат ва сабзи манбаҳои ғизоӣ ва доруворие, мебошанд, ки ҳамчун манбаҳои асосии модаҳои фаъоли биологӣ бахусус каротиноидҳо ба шумор рафта, дар шароити иқлимию ҷуғрофӣи Тоҷикистон васеъ пахн шудаанд. Аз ин рӯ олимӯтани таркиби биокимсавии ин растаниҳо барои дар оянда боз ҳам самараноктар истифода намудани онҳо аҳамияти аввалиндараҷа дорад. Доштани маълумоти аниқ оиди мавҷудияти миқдор ва сифати моддаҳои фаъоли биологӣ, дар таркиби узвҳои гуногуни ин растаниҳо имкон фароҳам меорад, ки самаранокӣ ва сифатнокӣ истихсоли доруворӣҳо ва тайёр намудани ғизоҳои гуногун аз онҳо дар сатҳи баланд ва лозимӣ ба роҳ монда шавад, зеро, ки шароити муосири тиббию ҷиҳтмонӣ маклакат ба онҳо ниёз дорад.

Аз ин рӯ, мавзӯи интиҳобшуда мубрам, саривақтӣ ва дорон аҳамияти назариявӣ амалӣ мебошад.

Дар асоси асоснокӣ ҷустуҷӯҳои илмӣ, ҳуҷҷатҳои пешниҳод, ки дар диссертатсия оварда шудаанд. Миқдори кислотаи аскорбинӣ 11,4-127,7 мг%-ро, моддаҳои даббӯӣ 6,4-8,2%-ро, флавоноидҳо 0,038-0,088%-ро, кислотаҳои органикӣ (нисбат ба кислотаи себӣ) 1,7-3,1%-ро, рағани 15,2%-ро ва каротиноидҳо 122,8-212,0 мг%-ро таҳлил додааст. Инчунин вобастагии миқдори кислотаи аскорбинӣ дар меваҳои ангат аз баландии маҳалли рӯйиш ва шароити афзоиш муайян карда шудааст.

Ба таркиби кислотаҳои рағани он кислотаи палмитинӣ C16:0 – 14,84%, кислотаи палмитолеинӣ C16:1 – 5,198%, кислотаи стеаринӣ C18:0 – 5,83%, кислотаи олеинӣ C18:1 – 26,87%, кислотаи линолӣ C18:2 – 33,02% ва кислотаи линоленӣ C18:3 – 11,89% дохил мешаванд. Заҳролудии шадиди рағани ангат LD50 = 81,5 (71-84) г/кг мебошад, ки тибқи тақсифоти К. К. Сидоров нишон

медихад, ки рағғани ангат молдаи захрнок нест. Микдори самараноки он $ED = 1630 (815-3260)$ мг/кг-ро ташкил медиҳад.

Хосиятҳои физикӣ кимиёвӣ рағғани ангат муайян карда шудаанд: нишондиҳандаи шикаст (рефраксия) 1,47–1,476, адади кислотагӣ 4,01–15, адади йодӣ 124–154,95 ва адади пероксидӣ 1,31–18,3. Дар ин кор таъсири микдорҳои муайяни рағғани ангат ба организми инсон ва ҳайвонот омӯхта шудааст. Микдори самараноктарини он 1600 мг/кг мебошад.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот пеш аз ҳама бо ба даст овардани маълумоти таҷрибавӣ оид ба таркиби биохимиявии ангат ва сабзии дар шароити Тоҷикистон парваришёбанда алоқаманд аст.

Муаллиф барои намунаҳои таҳқиқшудаи ангат намнокии 7,3% ва микдори рағғани 6,9%-ро муайян намудааст. Дар меваҳои ангат микдори кислотаи аскорбин 100 мг/100 г ашёи хоми хушк, каротиноидҳо 31,5 мг/100 г ва флавоноидҳо 2,7 мг/100 г муайян карда шудаанд.

Бо истифода аз хроматографияи каботи тунук дар таркиби фраксияи каротиноидии ангат мавҷудияти як қатор компонентҳо, аз ҷумла виолаксантин, зеаксантин, лютеин, β -криптоксантин, ликопен ва β -каротин аз рӯйи нишондиҳандаҳои R_f эътибор ҷариддааст.

Нишондиҳандаҳои физикию химиявии рағғани ангат низ муайян карда шудаанд. Аз ҷумла, зичӣ $0,9146$ г/см³, нишондиҳандаи шикасти нур 1,4721, адади кислотагӣ 8,5 мг КОН/г, адади собуншавӣ 197,5 мг КОН/г ва адади йодӣ 68 г I_2 /100 г муайян шудаанд.

Микдори витаминҳои В₁, В₂ ва РР мутаносибан 1,23; 5,05 ва 4,15 мг/кг муайян ҷариддааст.

Ҳамин тариқ, маҷмуи натиҷаҳои бадастомада маълумоти мавҷударо оид ба таркиби биохимиявии ангат ва сабзии Тоҷикистон пурра намуда, барои муқоисаи минбаъдаи популярсияҳо, минтақаҳои парвариш ва интиҳоби ашёи хоми дорои микдори баланди моддаҳои биологӣ замина фароҳам меорад.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия. Таҳқиқот нишон медиҳад, ки қариб тамоми қисматҳои растаниҳои дорои моддаҳои фаъоли биологӣ (МФБ) мебошанд, ки дар рағған ва об ҳалшавандаанд. Аз ҷумла, витаминҳо, каротиноидҳо, минералҳо, флавоноидҳо, нӯлсахаридҳо ва дигар моддаҳои биологӣ, ки барои организмҳои зинда аҳамияти калон доранд. Натиҷаҳои пажӯҳишҳои *in vitro* ва *in vivo* дар инсон ва ҳайвонот собит намуданд, ки рағғани ангат дорои як қатор хосиятҳои муфиди саломатӣ буда, метавонад ҳамчун ҷузъи муҳими тизони одамон ва ҳайвонот истифода шавад. Ин рағған на танҳо манбаи бозғаймиди каротиноидҳо, балки як омодагии биологӣ бо таъсири антиоксидантӣ, иммуномодулятсионӣ ва дигар фаъолиятҳои биологӣ мебошад, ки барои пешгирӣ ва табобати бемориҳои мухталиф аҳамияти калони ҳудро дорад.

Дарачан эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, дурустӣ ва асоснокӣ натиҷаҳои таҳқиқ. Дар диссертатсия барои ҳалли вазифаҳои гузашташуда

мачмуи усулҳои физикӣ, физикию химиявӣ ва биохимиявӣ истифода гардидааст.

Муайянкунии кислотаи аскорбин бо усули титркунӣ бо 2,6-дихлориндофенолати натрий, миқдори умумии каротиноидҳо бо усули спектрофотометрия дар дарозии мавҷи 450 нм, флавоноидҳо тавассути ташаққули комплекс бо хлориди алюминий ва пайвастагиҳои фенолӣ бо усули Фолин-Чокалтеу иҷро гардидааст.

Барои омӯзиши таркиби сифатии каротиноидҳо хроматографияи каботи тунук истифода гардида, нишондиҳандаҳои физикию химиявии рағған низ бо усулҳои қабулшудан таҳлилий муайян шудаанд.

Ҷиҳати мусбати кор истифодаи на танҳо як усул, балки мачмуи усулҳои ба ҳамдигар таҷмилдиҳанда мебошад. Натиҷаҳои таҳқиқот бо маълумоти адабиёти илмӣ ватанӣ ва хориҷӣ муқоиса гардидаанд.

Тақрори таҷрибаҳо ва истифодаи коркарди омории натиҷаҳо низ барои баланд бардоштани эътимоднокии маълумоти таҷрибавӣ мусондат кардааст.

Саҳми шахсии доктарабон дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқ: рисолаи маъмур таҳқиқоти мустақилона ва ҳамчунинба анҷомдодаи муаллиф мебошад. Муаллиф дар ҷараёни таҳқиқот фаъолона саҳм гузоштааст, ки аз ҷумла:

1. Таҳлили амиқи адабиёт ва сарчашмаҳои илмӣ, баррасӣ ва шарҳу тафсири маълумоти дарёфтшуда, инчунин, низомдарории маълумотҳо ва таҳлили таҳқиқоти пешина;
2. Анҷом додани мушоҳидаҳо ва таҷрибаҳои озмоишӣ, коркарди маълумоти бадастомада ва зикри натиҷаҳои ноилшуда;
3. Таҳия ва интишори мақолаҳои илмӣ вобаста ба мавзӯи таҳқиқот дар маҷаллаҳои бонуфузи илмӣ;
4. Мурағабсозии диссертатсия ва пешниҳоди тавсияҳои методӣ ҷиҳати ҷиғзи самараноки захираи растаниҳои биоэкологӣ.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Аз рӯи натиҷаҳои таҳқиқоти анҷомшуда, то имрӯз 11 мақолаи илмӣ ба нашр расидааст. Аз онҳо, 4 мақола дар нашрияҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 7 мақола дар маҷаллаҳо ва маводи илмӣ дигар, ки ба соҳаи химияи биологӣ ва биотехнология марбутанд, нашр шудаанд:

[1-М]. Саидзода, Х. Х., Каротиноидный состав облепихового масла, полученного разными методами” находится в производстве редакции научного журнала «Наука и инновация» и будет опубликована в разделе биологических наук Донишгоҳи миллии Тоҷикистон – Душанбе – 2022 - №3 - С. 227-236. (ISSN-2312-3648)

[2-М]. Бобизода Ф. М., Саидзода Х. Х. Определение каротиноидов и фенольных веществ в моркови, произрастающей в Таджикистане [Текст] // Известия национальной академии наук Таджикистана отделение биологических наук – 2023. - №1 (220). – С.77-84

[3-M]. Саидзода, Х. Х., Аминокислотный состав плодов моркови, произрастающей в Таджикистане. Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шохтемур. Маҷаллаи назариявӣ ва илмӣ оид ба истеҳсоли «Кишоварз» №3 [100] Душанбе 2023, С 96 – 101. ISSN 2074-5435.

[4-M]. Саидзода, Х. Х., Бобизода, Г. М., Файзуллоева, М. М. Коркарди композитсия дар асоси экстракти сабзӣ ва пептидҳои ҳурдмолекула. Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни, Бахши илмҳои табиӣ - №4(24) - Душанбе 2024, С 111-117. ISSN 2707-9996.

Мақолаҳо ва фишурдаҳо дар маҷмӯи мақолаҳои конференсияҳо

[5-M]. Саидзода, Х. Х., Бохирова, М. К., Абдухоликова, Ф. А., Мирзороҳимов, А. К. Хусусиятҳои шифобахшии ангат (*Hipporhae Rhamnoides L.*) «Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни» - Душанбе – 2021, №3-4 (11-12). С. 410 – 414. ISSN 2707-9996.

[6-M]. Саидзода, Х. Х., Бохирова, М. К., Абдухоликова, Ф. А., Мирзороҳимов, А.К. Хусусиятҳои шифобахшии сабзӣ (*Daucus sativus L.*) «Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни» - Душанбе – 2021, №3-4 (11-12) С. 418 – 421. ISSN 2707-9996.

[7-M]. Саидзода, Х. Х., Таҳлили каротиноидҳо дар рағани ангат бо истифода аз спектрҳои фурӯбарии электронӣ. «Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни» бахши илмҳои табиӣ риёзӣ - №3(15) - Душанбе 2022, С. 193-199.

[8-M]. Саидзода, Х. Х., «Аҳамияти тиббии каротиноидҳои таркиби сабзӣ дар муқоиса бо каротиноидҳои таркиби ангат», дар Конфронси илмӣ-амалии ҳафати профессорону омӯзгорон докторантону магистрон ва донишҷӯёни Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни бахшида ба «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» (солҳои 2020-2040) 30-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, 90-солагии Донишгоҳи Давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни ва ба ифтихори қаҳрамони Тоҷикистон Садриддин Айни. Душанбе – 2021, С. 55- 568.

[9-M]. Бобизода, Г. М., Саидзода, Х. Х., «(Муайянкунии каротиноидҳои таркиби ангат бо усулҳои физикӣ ва физико-химиявӣ) Определение каротиноидов в облепиховом масле по физическим и физико-химическим методам», дар Конфронсияи XIII ҷумҳуриявии илмӣ - амалӣ доир ба мавзун «Масъалаҳои муҳими ёри хамширагӣ хангоми пахшавии беморҳои сироятӣ», бахшида ба 31-умин солгарди Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 30-солагии Иҷлосияи 16-уми Шурои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар МДТ Коллеҷи тиббии ҷумҳуриявӣ. Душанбе – 2022, С. 134 – 138.

[10-M]. Саидзода, Х. Х., «Муайянкунии потенциометрии алали кислотагини рағани ангат», дар Конференсияи XV ҷумҳуриявии илмӣ-амалии «Усулҳои муосирӣ таъкили раванди хамширагӣ» бахшида ба 33-солагии

Истиклоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, 30-солагии Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, 30-солагии Ҳизби Халқии Демократии Тоҷикистон ва Соли маърифати ҳуқуқӣ (2024) дар МДТ Коллеҷи тиббии ҷумҳуриявӣ. Душанбе — 2024, С. 134 — 136.

[11-М]. Саидзода. Х. Х., «Муқоисаи хусусиятҳои таркибӣ ва фармакологии моддаҳои фаъоли биологӣ дар сабзӣ ва ангат», дар Конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ, дар мавзӯи «90 сол дар ҳифзи тандурустии аҳоли дастовардҳо ва имкониятҳо» бахшида ба 35-солагии Истиклоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 90-солагии МДТ Коллеҷи тиббии ҷумҳуриявӣ. Душанбе — 2025, С. 136 — 141.

Арзёбии мазмунӣ диссертатсия ва дарячан ба итмом расидани он. Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз муқаддима, чор боб, хулоса ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалӣ натиҷаҳои таҳқиқот, инчунин, рӯйхати адабиёти истифодашудаи илмӣ иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 172 саҳифа иборат буда, 11 расм, 4 диаграмма ва 24 ҷадвалро дар бар гирифтааст. Рӯйхати адабиёти истифодашуда аз 137 номгӯй иборат аст.

Дар муқаддима аҳамияти мавзӯи таҳқиқ асоснок шуда, ҳадафу вазифаҳо, объекту предмети таҳқиқ, навиноҳои илмӣ, аҳамияти амалии натиҷаҳои бадасовардашуда муайян шудаанд.

Боби якум ба шарҳи адабиёти илмӣ бахшида шуда, хусусиятҳои ботаникӣ, таркиби химиявӣ, рағван, витаминҳо, каротиноидҳо, токоферолҳо ва дигар моддаҳои фаъоли биологӣ ангат баррасӣ гардидаанд.

Муаллиф маводи назарраси илмиро ҷамъоварӣ намуда, натиҷаҳои муҳаққиқони ватанӣ ва хориҷро истифода кардааст. Баррасии адабиёт барои асоснок намудани интиҳоби самти таҳқиқот заминаи зарурӣ фароҳам меорад.

Дар боби дуюм объектҳо, мавод ва усулҳои таҳқиқот шарҳ дода шудаанд. Усулҳои муайян намудани рағваннокӣ, нишондиҳандаҳои физикӣю химиявии рағван, таҳлили каротиноидҳо, витаминҳо, флавоноидҳо ва дигар пайвастагиҳои биологӣ пешниҳод гардидаанд.

Ин қисм барои тақриршавандагии таҷрибаҳо ва арзёбии дурустии натиҷаҳои минбаъда аҳамияти калидӣ дорад.

Боби сеюм қисми асосии таҷрибавии диссертатсия ба ҳисоб меравад. Дар он натиҷаҳои муайян намудани намӣ ва рағваннокӣ, омӯзиши шароити экстраксия, таҳлили каротиноидҳои ангат ва сабзӣ, флавоноидҳо, витаминҳои дар об ҳалшаванда, рағван ва дигар нишондиҳандаҳо оварда шудаанд.

Муаллиф нишон додааст, ки тағйир додани навъи ҳалкунанда ва ҳарорати экстраксия ба ҳосили моддаҳои фаъоли биологӣ таъсир мерасонад. Аз ҷумла, барои баъзе фраксияҳои ангат натиҷаҳои беҳтар ҳангоми истифодаи гексан ва барои дигар пайвастагиҳо ҳангоми истифодаи этанол ба даст омадаанд.

Қисми муқоисавии ангат ва сабзӣ махсусан ҷолиби диққат мебошад, зеро фарқиати биохимиявии ду манбаи растанигии каротиноидҳо нишон дода шудааст.

Дар боби чорум натиҷаҳои таҷрибавии бадастомада муҳокима ва бо маълумоти илмӣ қаблан нашршуда муқоиса гардидаанд.

Муаллиф қўшиш намулдааст, ки натиҷаҳои ҷӯдогонии таҳлили ба як низомии ягона ворид карда, хусусиятҳои биохимиявии ангат ва сабзиро ҳамчун манбаҳои табиӣи моддаҳои фаъоли биология арзёбӣ намояд.

Мавҷудияти ҷунин боби алоҳидаи муҳокима ҷиҳати мусбати қор мебошад, зеро натиҷаҳо танҳо ба шакли рақамҳо пешниҳод нашуда, маънои илмӣ онҳо низ баррасӣ шудааст.

Мутобиқати баррасияи ҷарорӣи диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионӣи назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мазмун ва мундариҷаи диссертатсия бо назардошти талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқии зерин таҳия шудааст: «Стратегияи омӯзиш ва рушди фанҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ дар соҳаи маориф ва илм дар давраи то соли 2030». Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 апрели соли 2021, №165, «Стратегияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи илм, технология ва инноватсия барои давраи то соли 2030», Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 263, «Стратегияи рушди илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи то соли 2030 «Онҳо ба таъмин намудани бехатарии озуқаворӣ ва дастрасии аҳоли бо ғизо», Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 сентябри соли 2020, № 503, «Дар бораи самтҳои афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ ва илмӣи техникаӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025», Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 апрели соли 2021, № 165, банди 170-и «Барномаи давлатии мақсадноки рушди илмҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ барои солҳои 2025» ва Барномаи «Бистӯлаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф барои солҳои 2020-2040» иҷро гардидааст.

• **Мутобиқати таҳассуси илмӣи докталаб ба дараҷаи илмӣ.** Таҳассуси илмӣи докталаб Саидзода Хайридини Хол дар мавзӯи «Омӯзиши каротиноидҳои таркиби сабзӣ (*Daucus carota subsp. sativus*) дар муқоиса бо каротиноидҳои таркиби ангат (*Hippophae rhamnoides* L.)» ба ихтисоси илмӣи ларҳостшаванда 1.5.6. Биохимия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионӣи назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқат мекунад.

Таҳқиқи диссертатсионӣ аз ин ҷиҳат қобили дастгирӣ мебошад, ки докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар рафти таҳқиқотҳояш вазифаҳои дар назди худ гузоштаро иҷро намудааст:

1. Муайян намудани миқдори витамини С, В1, В2 ва РР дар меваҳои ангат;
2. Муайян кардани сағхи каротиноидҳо дар меваҳои ангат;
3. Муайян намудани миқдори каротиноидҳо дар сабзӣ;
4. Гузаронидани таҳлили миқдорӣи флавоноидҳо дар меваҳои ангат;

5. Омӯзиши имкониятҳои истифодаи амалии хокае, ки аз меваҳои ангат ва сабزی омода шудааст.

Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб доир ба диссертатсия.

Новобаста аз дастоварду муваффақиятҳо ва пешниҳодҳои ҳадафмандона диссертатсияи мазкур аз норасоҳои ва ғалатҳои, ки хусусияти ҷузъӣ доранд ҳолӣ нест ва камбудии ҷойдошта сифати баланди илмӣ диссертатсияро қоста намегардонанд. Аз ин рӯ, ба инобат гирифтани онҳо дар таҳқиқоти ояндаи диссертант самаранок арзёбӣ мегарданд. Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб чунинанд:

1. Дар баъзе ҷойҳои диссертатсия имконияти истифодаи натиҷаҳо барои пешгирӣ ё табобати бемориҳо васеъ ифода гардидааст. Азбаски дар доираи ҳамин диссертатсия таҳқиқоти мустакими клиники ё фармакологӣ таъсири табобатӣ гузаронида нашудааст, чунин хулосаҳо беҳтар аст ҳамчун «дурнамон истифода» ё «замина барои таҳқиқоти минбаъдаи фармакологӣ» ифода карда шаванд.

2. Номҳои илмӣ объектҳои таҳқиқшаванда одатан дар рисола ё мақолаи илмӣ як маротиба дар илтидо навишта шуда минбаъд танҳо номҳои он ба забоне, ки бо он рисолаи илмӣ навишта шудааст мисал. Дар рисолаи мазкур номҳои илмӣ объектҳои якчанд бор такрор шудааст.

3. Дар матн баъзе ғалатҳои услубӣ, истилоҳӣ ва техникаӣ ба мушоҳида мерасанд. Пеш аз пешниҳоди нусхаи ниҳоӣ таҳрири пурраи забонӣ ва мутобиқсозии шакли библиография бо талаботи ҚОА мувофиқи мақсад мебошад.

Эродҳои зикршуда асосан хусусияти таҳрирӣ, методӣ ва таъсирӣ дошта, ба моҳияти натиҷаҳои асосии илмӣ бадастомада таъсири ҷиддӣ намерасонанд ва арзиши умумии диссертатсияро коҳиш намедиханд.

Авторафзари диссертатсия тибқи тартиби муқарраргардида барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биология тахия гардида, мазмунӣ асосан қисми таҳқиқоти инъикос менамояд ва дар он натиҷаҳои назарраси илмӣ асоснок гардида, шарҳи пурраи ҳудуд ёфтаанд.

Хулосаи умумӣ оид ба диссертатсияи Саидзода Хайридини Хол дар мавзӯи «Омӯзиши каротиноидҳои таркиби сабзӣ (*Daucus carota* subsp. *sativus*) дар муқояса бо каротиноидҳои таркиби ангат (*Hippophae rhamnoides* L.)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биология аз рӯи ихтисоси 1.5.6. Биохимия дар сатҳи зарурии илмӣ анҷом ёфта, аз ҷиҳати мазмун ба талаботи мавҷуда мутобиқ мебошад.

Диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқат буда, муаллифи он Саидзода Хайридини Хол ба дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биология аз рӯи ихтисоси 1.5.6. Биохимия сазовор аст.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 76-79 ва 81-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии

Тоҷикистон аз 30.06. 2021, №267 тасдиқ гардидааст, таҳия ва пешниҳод шудааст.

Такриз аз ҷониби директори Институти биологии Помир ба номи академик Х.Ю. Юсуфбекови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон доктори илмҳои биологӣ, Абдулназарзода Абдулназар Ғоибназар омода гардидааст.

Такриз дар ҷаласаи Институти биологии Помир ба номи академик Х.Ю. Юсуфбекови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон муҳокима ва тасдиқ карда шудааст (протоколи № 8 аз 10 августи соли 2025).

Дар ҷаласаи Институти биологии Помир ба номи академик Х.Ю. Юсуфбекови АМИТ иштирок доштанд: 20 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ: тарафдор -20 нафар, ғайб-нест, бетариф-нест.

Раиси ҷаласа: Мудирӣ озмоншгоҳи
экологияи таҷрибавии растаниҳо,
номзади илмҳои биологӣ

Сафаралиёнов А.Б.

Эксперт: Доктори илмҳои биологӣ,
Институти биологии Помир
ба номи академик
Х.Ю. Юсуфбекови АМИТ

Абдулназарзода А.Ғ.

Котиби илмӣ ҷаласа:

Хучаназарова Ғ.А.

Имзоҳои А.Б. Сафаралиёнов, А.Ғ.
Абдулназарзода ва Ғ.А.Хучаназароваро
тасдиқ мекунам: Сардори шуъбаи кадрҳои
Институти биологии Помир
ба номи академик Х.Ю. Юсуфбекови АМИТ

Даврузкулова Л.

Суроғани муассисаи пешбар:
736002, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Хоруғ, кӯчаи Холдоров 1.
тел: (+992)900551069.
E-mail: abduinazar0470@gmail.com,
<https://www.ibp.tj>
«20» август соли 2026